

**FATİH SULTAN MEHMET VAKIF ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM YÖNETİMİ ANABİLİM DALI
EĞİTİM YÖNETİMİ TEZSİZ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI**

**MONTESORİ PROGRAMI UYGULAYAN BİR OKUL ÖNCESİ EĞİTİM
KURUMUNDA ÇOCUKLARIN PAYLAŞIM DAVRANIŞLARI**

YÜKSEK LİSANS PROJESİ

ŞEYDA GÜLER

İSTANBUL, 2021

**FATİH SULTAN MEHMET VAKIF ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM YÖNETİMİ ANABİLİM DALI
EĞİTİM YÖNETİMİ TEZSİZ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI**

**MONTESORİ PROGRAMI UYGULAYAN BİR OKUL ÖNCESİ EĞİTİM
KURUMUNDA ÇOCUKLARIN PAYLAŞIM DAVRANIŞLARI**

YÜKSEK LİSANS PROJESİ

**ŞEYDA GÜLER
190512006**

Prof. Dr. Tuncay AKÇADAĞ

İSTANBUL, 2021

..... KODLU TEZ ONAY SAFYASI KONULACAK

BEYAN BİLDİRİM

Bu projenin yazılmasında bilimsel ahlak kurallarına uyulduğunu, başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunulduğunu, kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapılmadığını, projenin herhangi bir kısmının bağlı olduğum üniversite veya bir başka üniversitedeki başka bir çalışma olarak sunulmadığını beyan ederim.

Şeyda GÜLER

İmza

TEŐEKKÜR

Hayatımın her alanında yanımda olan, hiçbir fedakârlıktan kaçınmayan en büyük destekçilerim Anne ve Babama,

Hayatımın her anında oldukları gibi bu süreçte de destekleriyle beni yalnız bırakmayan biricik kardeşlerim Rumeysa Tuğba YAZICI ve Elif BOSTAN'a sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Şeyda GÜLER

İmza

MONTESORİ PROGRAMI UYGULAYAN BİR OKUL ÖNCESİ EĞİTİM KURUMUNDA ÇOCUKLARIN PAYLAŞIM DAVRANIŞLARI

Şeyda GÜLER

ÖZET

Okul öncesi eğitim kurumlarında, çağdaş yaklaşımlardan biri olan Montessori yaklaşımı; her çocuğun, beceri, ilgi alanları ve öğrenme hızının farklı olduğunu bilen, özgür bir eğitim bilimidir. Montessori programına göre çocuk, seçimlerinde ve karar vermede özgür olmaktan, sosyal ilişkilerini bireysel olarak yönetmekten hoşlanmaktadır. Seçim hakkı, bireysel davranış ve becerinin ön planda olduğu çocuklar için Montessori programı, paylaşım davranışı için de özgür alan oluşturmaktadır.

Bu araştırmanın amacı, Montessori programı uygulanan bir okul öncesi eğitim kurumunda çocukların paylaşım davranışlarını incelemektir. Bu amaç doğrultusunda, çocukların paylaşım davranışlarını destekleyen ve desteklemeyen faktörler belirlenmiştir.

Araştırmaya ait veriler, nitel araştırma yöntemi ile elde edilmiştir. Araştırma deseni olarak durum çalışması yapılmıştır. Bu bağlamda, Montessori programı uygulanan anaokulunda 4 kız, 7 erkek öğrenci olmak üzere toplam 11 öğrenci gözlemlenmiştir. Veriler, “Yapılandırılmamış ve Katılımcı Olmayan Gözlem Yöntemi” ile toplanmıştır. Elde edilen veriler, betimsel analiz yöntemi ile analiz edilmiştir. Çalışmanın bulgularında “Yemek Paylaşımı”, “Oyuncak Paylaşımı”, “Materyal Paylaşımı” ve “Bilgi Paylaşımı” olmak üzere 4 ana tema oluşturulmuştur.

Bu çalışmada, okul öncesi Montessori öğrencilerinin paylaşım davranışları incelenmiş ve paylaşım davranışını etkileyen faktörler belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Okul Öncesi, Montessori Eğitimi, Paylaşım Davranışları

**SHARING BEHAVIORS IN A PRESCHOOL EDUCATION INSTITUTION
WITH A MONTESSORI PROGRAM**

Şeyda GÜLER

ABSTRACT

Montessori approach, which is one of the contemporary approaches in preschool education institutions; It is a free educational science that knows that every child has different skills, interests and pace of learning. According to the Montessori program, the child likes to be free in their choices and making decisions, and to manage their social relations individually. The Montessori program creates a free space for sharing behavior for children, where the right to choose, individual behavior and skill are at the forefront.

The aim of this research is to examine the sharing behaviors of children in a preschool education institution where Montessori program is applied. In line with this purpose, factors that support and do not support children's sharing behavior were determined.

The data of the research were obtained by qualitative research method. A case study was conducted as a research design. In this context, a total of 11 students, 4 girls and 7 boys, were observed in the kindergarten where the Montessori program was applied. The data were collected using the “Unstructured and Non-Participatory Observation Method”. The obtained data were analyzed by descriptive analysis method. In the findings of the study, 4 main themes were formed as "Food Sharing", "Toy Sharing", "Material Sharing" and "Information Sharing".

In this study, the sharing behaviors of preschool Montessori students were examined and the factors affecting the sharing behavior were determined.

Keywords: Pre-school, Montessori Education, Sharing Behaviors

ÖNSÖZ

Bu araştırma, çocuklara kendi kendilerine karar verebilme yetisi kazandırması açısından Montessori programı uygulanan bir okul öncesi eğitim kurumunda eğitim gören çocukların paylaşım davranışlarını tespit etmek amacıyla yapılmıştır. Bu amaç doğrultusunda bir okul öncesi eğitim kurumuna gidilerek gözlem yapılmıştır. Yapılan gözlem sonucunda çocukların paylaşım davranışına etki eden faktörler belirlenmiştir.

Araştırma sürecimde fikirleri ve olumlu yaklaşımlarıyla yol gösteren değerli danışmanım Prof. Dr. Tuncay AKÇADAĞ'a, sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	iv
ABSTRACT	v
ÖNSÖZ.....	vi
TABLO LİSTESİ	ix
GİRİŞ	1
BİRİNCİ BÖLÜM.....	1
1. OKUL ÖNCESİNDE MONTESSORİ PROGRAMI	1
1.1. OKUL ÖNCESİ EĞİTİMİ	1
1.2. MONTESSORİ YAKLAŞIMI	2
1.2.1. Montessori Yaklaşımının Temel İlkeleri	2
1.2.2. Eğitim Ortamı	3
1.2.3. Montessori Materyalleri.....	4
1.2.4. Öğretmenin Rolü.....	4
İKİNCİ BÖLÜM	1
2. MONTESSORİ PROGRAMI UYGULAYAN OKULLARDA PAYLAŞIM..	1
2.1. YEMEK PAYLAŞIMI	1
2.2. OYUNCAK PAYLAŞIMI	2
2.3. MATERYAL PAYLAŞIMI	3
2.4. BİLGİ PAYLAŞIMI.....	3
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	5
3. YÖNTEM.....	5
3.1. Araştırmanın Modeli.....	5
3.2. Çalışma Grubu	6
3.3. Verilerin Toplanması	6
3.4. Verilerin Analizi	6
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM	7
4. BULGULAR	7

4.1. Montessori Eğitimi Alan Çocukların Paylaşım Davranışlarında Yemek Paylaşımının Rolü	7
4.2. Montessori Eğitimi Alan Çocukların Paylaşım Davranışlarında Oyuncak Paylaşımının Rolü	9
4.3. Montessori Eğitimi Alan Çocukların Paylaşım Davranışlarında Materyal Paylaşımının Rolü	10
4.4. Montessori Eğitimi Alan Çocukların Paylaşım Davranışlarında Bilgi Paylaşımının Rolü	12
SONUÇ VE TARTIŞMA.....	14
KAYNAKÇA	17

TABLO LİSTESİ

Tablo 1: Yemek Paylaşımı Temasına İlişkin Kategori-Kod Listesi	7
Tablo 2: Oyuncak Paylaşımı Temasına İlişkin Kategori-Kod Listesi	9
Tablo 3: Materyal Paylaşımı Temasına İlişkin Kategori-Kod Listesi	11
Tablo 4: Bilgi Paylaşımı Temasına İlişkin Kategori-Kod Listesi	12

GİRİŞ

Bireyin gelişimsel süreçte edindiği tecrübelerde ve istemli olarak gerçekleştirdiği eylemlerde beklenen türde bir değişimin karşılığı olan eğitimde, okul öncesi eğitim önemli bir yer teşkil etmektedir. Bu dönem çocuğun doğumu ile başlayıp ilkokula kadar süren (0-6 yaş arası) dönemi kapsayan ve çocukların dil, zihinsel, bedensel, sosyal-duygusal ve psikomotor gelişimlerinin büyük oranda tamamlandığı, kişiliğinin şekillendiği gelişim ve eğitim dönemidir. Ayrıca yaşanan coğrafyanın değerleri ile birlikte kendini ifade edebilme, özgüveni sağlama, bağımsızlık kazandırma vs. öğeleri içeren sistemdir (Uçar, 2019).

Çocukluk yıllarında edinilen bilgi, beceri ve tecrübeler, çocuğun yetişkinlik dönemindeki alışkanlıklarını ve kişilik yapısını etkilemesi, çocuğun gelecekteki yaşamına yön vermesi sebebiyle oldukça önemli bir dönemdir (Durualp & Aral, 2010). Çocuğun temel davranışlarının kazandırılması, yeteneklerinin keşfedilmesi, ihtiyaçlarının karşılanması ve sağlıklı bir gelişim seyri için okul öncesi eğitim programları temel bir görev üstlenmektedir (Zembat, 2005).

Okul öncesi dönem, çocuğun çevresini tanıma ve keşfetme eğilimi ile öğrenme, iletişim kurma, düşünme becerilerinin gelişimi, öğrenme motivasyonu gibi faktörlerle oldukça önemli bir dönemdir. Bu dönemde edinilen tecrübeler ve sunulan imkânlar, gelecekte eğitim başarısında olduğu gibi öğrenim tutumu konusunda da etkili olmaktadır. Çocuğun gelişim seyrinin sağlıklı ilerleyebilmesi olumlu manada geliştirilebilmesi için, nitelikli bir çevreye ve bu çevrenin sağlanmasında yetkin bir okul öncesi eğitim metoduna ihtiyaç duyulmaktadır (MEB, 2013).

Okul öncesi eğitim programları, çocukların günlük hayatta uygulayabileceği temel becerileri öğrenmeleri üzere tasarlanmıştır. Bu bağlamda çocuğun eğitim hayatı için temel oluşturacak öğrenme becerisini ve uygulama kabiliyetini en üst düzeye ulaştıracak tecrübelerin sunulması amaçlanmaktadır. Okul öncesi eğitim programlarında, çocukların yeni şeyler öğrenebilecekleri, yaratıcılıklarını

arttırabilecekleri, sebep-sonuç ilişkisi oluşturabilecekleri ve gözlem yapabilecekleri ortamların oluşturulması gerekmektedir (Gelişli & Yazıcı, 2012). Aynı yaş grubundaki çocukların gelişimleri benzerlik gösterse de her çocuğun kendine özgü bir gelişimi olduğu için eğitim ortamları ve eğitim programları, çocukların gelişim düzeyindeki farklılıkları göz önüne alınarak tasarlanmalıdır (MEB, 2013; Gelişli & Yazıcı, 2012).

Günümüzde alternatif eğitim yaklaşımları ile ilgili birçok uygulamadan bahsetmek mümkündür. Bunlardan biri de çağdaş yaklaşımlar arasında olan Montessori Yöntemidir. Montessori eğitim yaklaşımı, çocuklara karşı bakış açısı ve izlediği yöntem bakımından farklı özellikler barındıran bir yaklaşımdır.

Montessori eğitim metodu, İtalya'da ilk kadın doktor unvanını alan Maria Montessori tarafından geliştirilmiştir. Bu metot, başlangıçta zihinsel bakımdan yetersiz çocuklar için geliştirilmiş olsa da zihinsel gelişimi normal olan çocukların eğitiminde de etkileri görülmüştür (Aydın, 2015). Maria Montessori, asistan olarak çalışırken özel araştırmalarda bulunmuş, bilhassa çocukların öğrenme metotları ile ilgili analiz yapmıştır. İlgisini insan bedeninden daha çok insan zihnine yoğunlaştıran Montessori, yaşamının büyük bir kısmını çocukların eğitimi için adamıştır. Eğitim çalışmaları yaptığı bu dönemde, özgün fikirler geliştirmiş ve metodunu oluşturmuştur. Özgün bir metot oluşturan Montessori, çocukluk evresini kendine has nitelikleri olan bir dönem olarak görür. Buna göre, çocuğu yalnızca yetişkinin küçük hali olarak görmek doğru değildir. Montessori, çocukların erişkinlerden daha farklı yeteneklere sahip olduğunu iddia etmiştir. Bu anlayışın temelinde ise çocuklar için yaptığı çalışmalar yer almaktadır (Durakoğlu A. , 2011).

Montessori eğitim metodunun amacı, çocuğun gelişimini destekleyen uygun bir çevre hazırlayarak bağımsız olmasını sağlamaktır. Bu sayede çocuklar, seçim konusunda özgürlük kazanmakta, seçtiği materyalleri ne yapacağına kendisi karar vermektedir. Böylece çocuğun iletişim, yaratıcılık ve problem çözme becerileri gelişmektedir (Temel, 1994). Nitekim bu metodun amacı, çocuğa yalnızca bilgi aktarmayıp çocuğun öğrenme isteğinin oluşmasını sağlamaktır.

Çocuklarda istediğini rahatlıkla söyleyebilme, yardımlaşma, saygılı olma, özgüven ve bağımsızlık üzerinde duran Montessori eğitiminde herhangi bir zorlama yoktur. Montessori eğitimine göre çocuk, materyalleri ile deneyerek ve yineleyerek öğrenmektedir. Montessori metodunun en belirgin özelliği ise kendine özgü eğitim felsefesinin üzerine kurulmasıdır. Montessori eğitiminin felsefesine göre çocuğa gelişimini destekleyecek ve bağımsızlığını sağlayacak bir çevre hazırlamanın yanında çocukların duyuşsal gelişmelerini ve toplumsal ilerlemelerini destekleyerek gelecekte kendilerine ve çevrelerine saygılı, sorumluluk sahibi ve uyum içinde hayatlarını devam ettiren bireyler olması sağlanmalıdır (Mutlu, Ergişi, Bütün Ayhan, & Aral, 2012). Böylece çocuğun kendi uygulamaları ile en kolay öğrenme şeklini bulmasına ve öz yeterliliğinin artmasına katkı sağlayan Montessori yöntemi, çocuğun hayat boyu sürecek olan öğrenme isteğinin oluşmasını sağlamaktadır.

Çocuğun öğrenme isteği üzerine kurulan Montessori yöntemi, yaşam boyu sürecek olan öğrenme motivasyonunda da oldukça etkilidir. Çocuk, yeteneklerini ortaya çıkaran çalışmalara yönelebilmekte böylelikle çocuk öğrenme ile birlikte mutluluk ve çalışma isteği de hissetmektedir. Bu isteğin oluşmasının en önemli sebebi ise zorlama olmadan çocuğun kendi istediği şeyi yapmasıdır. Becerileri gelişen çocuğun zamanla özgüveni artar ve bağımsızlık duygusu gelişir. Montessori sistemde çalışılan materyallerle çocuklar, tek başına ve arkadaşlarıyla beraber öğrenebilir, kendi istedikleri seçimleri yapabilirler. Ayrıca çocuklar, projelerini, sürelerini ve çalışma yapmak istediği kişileri de kendisi seçer. Her materyalden bir tane olan Montessori sınıflarında çocuklar, materyali kullanmak için başkalarının o materyali bırakmasını bekleyecektir. Böylece çocuklar günlük hayattaki gibi başka insanların haklarına saygı duymak zorundadır (Doğru S. S., 2009).

Yaşam boyu devam eden bir süreç olan eğitim ve öğretim; çocuğun öğrendiklerini yaşamında ve davranışlarında sergilemesi gereken sosyal beceriler kapsamında büyük bir etkiye sahip olduğu bilinmektedir. Bu sosyal beceriler arasında çocukların, paylaşma duygusuna olan duyarlılığı ve paylaşım duygusu konusunda kuralları gözeten insanlar ve yöntemler yönünde tercihte buldukları söylenebilmektedir. Bu bağlamda eğitim ve öğretim kavramlarının amaçları göz önüne alınarak, bu değerlerin etkileri bu çalışmayı yapmak ihtiyacını doğurmuştur.

Çalışmada okul öncesi dönemde Montessori programı uygulayan bir okulda eğitim gören çocukların, paylaşım davranışları konusunun incelenmesi amaçlanmakta ve alanyazına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

İlgili amaca ulaşabilmek için şu sorulara cevaplar aranmıştır:

- I. Montessori eğitimi alan çocukların paylaşım davranışlarında yemek paylaşımının rolü nedir?
- II. Montessori eğitimi alan çocukların paylaşım davranışlarında oyuncak paylaşımının rolü nedir?
- III. Montessori eğitimi alan çocukların paylaşım davranışlarında materyal paylaşımının rolü nedir?
- IV. Montessori eğitimi alan çocukların paylaşım davranışlarında bilgi paylaşımının rolü nedir?

BİRİNCİ BÖLÜM

1. OKUL ÖNCESİNDE MONTESSORİ PROGRAMI

Bu bölümde, Okul Öncesi Eğitim ve Montessori Yaklaşımı konularına değinilmiştir.

1.1. OKUL ÖNCESİ EĞİTİMİ

Doğumla başlayıp ilkokul eğitimine kadar olan döneme “okul öncesi dönem”, bu dönemdeki eğitsel etkinliklerin tamamı da “okul öncesi eğitim” olarak tanımlanır. Okul öncesi eğitim, 0-6 yaş grubundaki çocukların; gelişim alanlarını yaşadıkları coğrafyanın kültürel değerlerine yönlendirme, yaratıcı davranış becerilerinin geliştirme, duygusal ve zihinsel gücünü destekleme, öz saygının kazanılmasını sağlama amacıyla onları ilköğretime hazırlayan eğitim sürecidir (Kılıç, 2019).

Çocuğun büyüme ve gelişimiyle birlikte sosyal ve fiziki çevresinin de genişlemesiyle sosyalleşme ihtiyacı artmaktadır. Bu durumda yalnızca aile yeterli olmayabilir. Bu süreçte çocuğun çevresindeki şartlar iyi olsa da, ilkokul eğitimine hazırlandığı bu dönemde, akranlarıyla birlikte uygun şartlarda ve eğitimcilerin gözetiminde bulunmasının daha pozitif sonuçlar sağladığı belirtilmektedir (Yavuzer, 2007).

Okul öncesi dönemde, ihtiyaç ve ilgi alanlarını bilmeyen, düşünce ve duygularını tam olarak ifade edemeyen çocukların, beceri ve kabiliyetlerini geliştirmek için onların davranışlarını pekiştiren rehberin bilinçli ve titiz olması gerekmektedir. Bu da yalnızca iyi şekilde planlanmış okul öncesi eğitimi ile gerçekleşir (Poyraz, 2003; Derman, 2013). Bu süreç, çocuğun kendini iyi bir şekilde ifade etmesine ortamlar hazırlayarak, öz denetimini ve benlik kavramını geliştirmesi ile özgüveni yüksek bir kişilik oluşmasına yardımcı olur. Ayrıca çocuğun, çevre uyaranlarıyla hayal gücünü ve yaratıcılığını da destekler (Aral, Kandır, & Can Yaşar, 2011).

Yapılan araştırmalarda kişinin öğrenmesi ve gelişimi için olması gereken ilginin, çocuğa küçük yaşlarda gösterilmesi durumunda, eğitim hayatında daha fazla başarılar sağladığı, öğrenme gecikmelerini ve engellerini azaltabildiği veya yok edebildiği ve sınıfta kalma ihtimallerinin daha düşük olduğu ve topluma katkıda bulunma olasılıklarının daha fazla olduğu görülmektedir. Bunun nedeni ise, böyle tecrübelerin sadece matematik, problem çözme ve dil öğrenmeye yönelik temel oluşturması değil, bununla birlikte özgüveni, öz saygıyı ve öğrenmeyi güçlendirmesidir (Güneysu, 2005).

1.2. MONTESSORİ YAKLAŞIMI

Okul öncesi, 3-6 yaş dönemi çocuğun bilişsel, duygusal, sosyal, motor, öz bakım beceri ve gelişimlerinin en üst düzeyde ilerleme gösterdiği bir dönemdir. Yapılan araştırmalar, okul öncesi eğitiminin önemini vurgulamakla birlikte kurumsal anlamdaki önemini de ortaya çıkarmaktadır. Bu dönemde çocuğun yaşayacağı deneyim ve öğrenimler gelecekte kalıcı izler bırakarak yeni öğrenimlere temel teşkil edecektir. Okul öncesi eğitimi sistemli olarak vermeyi amaçlayan okullar da günümüzde bu yaş dönemini en iyi şekilde değerlendirebilmek için farklı eğitim yaklaşımlarına yönelmiştir (Korkmaz, 2015).

Günümüz yaklaşımları çocuk merkezli yaklaşımlar olmakla birlikte ilkeleri, uygulamaları açısından değişiklikler gösterebilmektedir. Ülkemizde okul öncesi eğitim, MEB Okul Öncesi Eğitim programı çerçevesinde yapılmakla birlikte farklı yaklaşımlar da kullanılmaktadır. Bu yaklaşımlar okul öncesi öğrenmeleri zenginleştirerek çocuklara olumlu yaşantılar sunmayı hedeflemektedir. Bu yaklaşımlardan biri de dünya üzerinde ve ülkemizde pek çok okulda uygulanan Montessori'dir. Bu yaklaşım kendi program geliştirme, uygulama çalışmaları yaparak eğitimlerinin kalitesini arttırmaya yönelik adımlar atmaktadır (Tuğluk, Gündoğdu, & Kaya, 2010).

1.2.1. Montessori Yaklaşımının Temel İlkeleri

Montessori eğitim programı 2-6 yaş çocuklarını kapsayan özgüven, inisiyatif, ne istediğini bilme ve uygulama, paylaşma, yardımlaşma ve başkalarına karşı saygıyı yerleştirme ve geliştirme üzerine odaklanmıştır. Montessori sınıflarında belirtilen bu

amaçlara iki şekilde ulaşılmaktadır: Birinci olarak, çocuğu zorlama yerine çocuğun öğrenme zevkini kendisinin yaşaması; ikinci olarak da çocuğun öğrenme mekanizmasını mükemmelleştirmeye yardımcı olmaktır. Yetişkinler için sıradan olan bulaşık yıkama, sebze doğrama, ayakkabı boyama gibi olaylar küçük çocukların gözünde yapılabilecek önemli görevler arasındadır. Çocuklar çalışmalarını gerçekleştirirken, bir işlemin tamamlanması için gereken sırayı takip etmekte ve detaylara da önem vermeyi öğrenmektedirler. Bir aktiviteden diğerine geçmeden önce çocuklar çalışmalarını bitirip, kullandıkları materyalleri yerine koyarak iyi bir çalışma disiplinine sahip olmaktadır. Dolayısıyla Montessori yaklaşımı, insan doğduğu andan itibaren iyiye meyilli olduğunu ve asıl hedefin kendini ispatlayabilmek olduğu prensibini benimsemektedir (Toran & Temel, 2014).

1.2.2. Eğitim Ortamı

Montessori'de, genellikle öğrenciler üçer yaş bir arada olacak şekilde gruplanmaktadır. Bu tür yapılanmanın sebebi, daha büyük çocukların liderlik rollerini üstlenmelerini ve daha küçük çocukların taklit yoluyla öğrenmelerini teşvik etmektedir. Böyle bir gruplama, karma yaş sınıfları çocuklara büyük ve küçük çocuklarla sosyal olarak nasıl etkileşimde bulunacaklarını öğretmektedir.

Maria Montessori, çocukların yaşamı boyunca gelişimleri hakkında yaptığı kapsamlı araştırmalarda; çocukların hareket özgürlükleri ve özgür seçim hakkına sahip oldukları daha önce hazırlanmış bir ortamda en iyi öğrendiklerini belirlemiştir. Başka bir deyişle, Montessori yaklaşımı ile hazırlanmış ortamlar, eğitim deneyimini düzenli bir biçimde sunan çocuk merkezli öğrenme alanlarıdır (Doğru, 2009).

Montessori 'ye göre çocuklar, en iyi öğrenimi yapılandırılmış ortamda öğrenmektedirler. Montessori sınıflarında saygı atmosferi olmalıdır ve çocuklar çalışacakları projeleri, süresini ve kiminle çalışacaklarını kendileri seçmelidir. Bunun nedeni çocuğu bağımsız kılmak yetişkinin müdahalesi olmadan öğrenmesini sağlamaktır. Öğretmen ortam yoluyla bilgiyi aktardıktan sonra çocuk kendi ihtiyaçları ve ilgilerine göre kendi öğrenme süreçlerini kendileri deneyimleyerek sürdürmektedir. Montessori'de gerçeklik ve doğallık büyük önem taşımaktadır. Sınıf ortamında bulunan malzemeler çocuk için gerçekliğin farkındalığını sağlamak

amacıyla günlük yaşam içinde kullanılan malzemelerdir. Çevrenin ikinci önemli unsuru olan düzen, Montessori yaklaşımında çocuğun materyalleri kullanarak bütün bir etkinliği tamamlamasını sağlamayı amaçlayarak, çevresiyle olumlu yolla iletişim kurmayı, düzenin içselleştirilmesini kolaylaştırmaktadır. Dolayısıyla bahsedilen bu unsurlar eğitim ortamının ne kadar önemli olduğunun altını çizmektedir (Korkmaz, 2015).

1.2.3. Montessori Materyalleri

Montessori materyalleri, çocuklara uygulamalı deneyimleri öğretmek için tasarlanmış duyuşsal temelli öğrenme araçlarıdır. Özellikle ilgili olan, her malzemenin dahili bir hata kontrolü ile tasarlanmasıdır. Bu eşsiz tasarım, çocukların bir yetişkinden bağımsız olarak öğrenme materyalinin sonucunu keşfetmelerine olanak tanımaktadır. Malzemelerin kendi kendini düzelten yönü nedeniyle, çocukların düşüncelerini düzenlemeleri teşvik edilmekte, bununla birlikte problem çözmeyi net bir şekilde öğrenmekte ve öğretmenlerinin dikkatli rehberliği altında malzemenin sonucuyla yüzleşmektedirler.

Montessori öğrenim materyallerinin özellikleri:

- Kontrollü hata yapmaya elverişlidir.
- Hareket ve keşif kullanarak amaçlı aktiviteleri amaçlamaktadır.
- Malzemeler bir kavram veya beceriyi geliştirmektedir.
- Estetik ve ilgi çekicidir.
- Uygulamalı öğrenmeye fırsat tanımaktadır.
- Soyut kavramları basitleştirici özelliktedir.
- Motor becerileri geliştirmektedir (Sakarya, 2019).

1.2.4. Öğretmenin Rolü

Montessori öğretmenlerinin sınıftaki rolü, sınıflarındaki çocukların gereksinim ve ilgileri doğrultusunda öğrenme materyalleri hazırlamaktır. Asıl olan çocuklara bir şeyler öğretmek değil, onların öğrenmeye odaklanmasını sağlamaktır. Öğretmen günlük ders planına odaklanmak yerine çocuğa odaklanmaktadır.

Montessori öğretmeni her çocuk için günlük dersler planlasa da çocuğun ilgisi, ilerlemesi, ruh hali ve davranışındaki değişikliklere karşı duyarlı ve açık olmalıdır. Maria Montessori, “Öğretmenin çocuğa varlığını çok fazla hissetmesine izin vermeden rehberlik etmesi gerekir, böylece her zaman istenen yardımı sağlamaya hazır olabilir, ancak çocukla deneyimi arasındaki hiçbir engel olmayabilir.” diye düşünmektedir (Oğuz & Akyol, 2013).

Montessori yaklaşımında öğretmen, çevreyi hazırlamakta ve çocukların çevre ile etkileşimde olmalarına rehberlik etmektedir. Öğretmenler, çocukların kendi gelişimi için potansiyelini kullanma fırsatı tanımakta ve çocukların önceden hazırlanmış çevrede özgürce hareket edebilmelerini sağlayan, insan gelişimi ve büyümesi hakkında yeterli bilgiye sahip, çocukların gelişimsel ihtiyaçlarını materyal ve etkinliklerle karşılayabilmek için gözleme dayalı becerilere sahip, çocukları öğrenme için cesaretlendiren kişi konumundadır. Öğretmen aynı zamanda öğrenmeyi fiziksel ve psikolojik açıdan destekleme, sınıfta liderlik becerisi kullanma özelliklerine de sahiptir. Montessori öğretmeni çok iyi bir gözlemci olmanın yanında, çocuğa bireysel rehberlik hizmeti sunabilen, her materyalden nasıl yararlanabileceğini çocuğa gösterebilen kişidir. Öğretmenin görevi kendi bilgi ve deneyimlerini empoze etmek değildir, çocukların gelişimleri için kendilerinde var olan potansiyeli kullanma fırsatını vermek; çocuk için hazırlanmış çevrede sosyal ve kültürel etkinlikler için çocuğu güdülemek ve hazırlamaktır.

Montessori öğretmenleri bu yolla, çocukların sosyal becerilerini geliştirmektedir. Etkin öğrenme, kolaylaştırma, yönlendirme ve rehberlik için kendi gözlemlediği uygun yöntemleri çocuğa benimsetmektedir. Montessori öğretmeni, her çocuğun bireysel gelişim düzeyini çok iyi bilmelidir. Hangi materyalin hangi çocuk için daha iyi olabileceğine karar verebilmeli, her çocuğa bireysel rehberlik hizmeti sağlayabilmeli, her materyalden en iyi şekilde nasıl yararlanılabileceğini çocuğa göstermelidir. Öğretmen, daha sonra, çocuğu materyal ile yalnız bırakmalı ve gözlemine dönmelidir. Öğretmen sadece gerektiği zaman çocuğa müdahale etmelidir. Esnek olmalı ve her çocuğa yardımcı olurken, yeni fikirlere açık olmalıdır. Çocuk, öğretmeni gerek duyduğu zaman orada olan, ama bir yardımcı ve rehber olarak görebilmelidir (Oğuz & Akyol, 2013)

İKİNCİ BÖLÜM

2. MONTESSORİ PROGRAMI UYGULAYAN OKULLARDA PAYLAŞIM

Bu bölümde, Montessori programı uygulayan okul öncesi eğitim kurumlarındaki yemek, oyuncak, materyal ve bilgi paylaşımları konularına değinilmiştir.

2.1. YEMEK PAYLAŞIMI

Okul öncesi dönemde çocukların fiziksel, ruhsal ve sosyal gelişimlerine doğrudan etki eden faktörlerden biri de beslenme faktörüdür. Fizyolojik faaliyetlerin yanı sıra duygusal gelişim ve sosyal davranışların sağlıklı bir gelişim seyri için oldukça önem arz etmektedir. Bireylerin geleceğine yön veren, sağlıklı bireyler olmanın ön koşulu olan dengeli yeme ve yeme davranışlarıdır. Okul öncesi dönemde kişilikleri şekillenen ve gelecek dönemlerdeki davranışlarını etkileyen alışkanlıkların kazanıldığı bu dönemde, edinilen yeme davranışının bir temel oluşturduğu görülmektedir. Bu davranışın kazanımı, okul öncesi dönemde sergilenen yeme davranışları ile doğrudan ilgilidir.

Okul öncesi kurumların yeme ve yeme davranışları üzerine olan politikaları, çocukların bu bağlamdaki davranışlarını etkileyen önemli faktörlerdendir. Çocuklar arasında iş birliğini destekleyen Montessori programlarında yeme ve yeme davranışlarında, çocukların sorumlulukları ve iradeleri ön plandadır. Böylelikle gelişim sürecinde öğretmenin tek kaynak olmadığı vurgulanmaktadır (Ünlü, 2011).

Montessori sınıflarında çocukların yemek saatinde gösterdikleri yeme tutumları, sosyal davranışların ve sosyal değerlerin geliştirme amacı taşımaktadır. Çocukların birbirleri arasında gerçekleştirdikleri yardımlaşma ve paylaşma gibi değerler olumlu davranışlarını geliştirmektedir. Özellikle yemek paylaşımı, çocuğun kendi payından çeşitli miktarlarda feragat ederek gerçekleştirdiği bir eylem olması sebebiyle büyük önem taşımaktadır. Bu sayede Montessori çocukların sosyal

gelişimi için gerekli olan ortamı ve öğrenme stratejilerini bünyesinde barındırarak yeme ve yemek paylaşımı davranışlarına etki etmekte, sosyal uyum noktasındaki etkenlere katkı sağlamaktadır (Güral, 2015; Ünlü, 2011)

2.2. OYUNCAK PAYLAŞIMI

Oyun; belirli amaç doğrultusunda olan ya da olmayan, kurallı veya kuralsız gerçekleştirilen ancak çocuğun severek ve isteyerek bulunduğu fiziksel, duygusal, dil, bilişsel ve sosyal gelişiminin esası ve gerçek hayatın parçası olan bir süreçtir. Doğal bir eğitim aracı olan oyun, okul öncesi eğitim ile iç içedir. Oyun, öğretmenin çocuklarla iletişiminin kolaylaştırılmasını sağlayan bir etken olması ile çocuğun kendini kolayca ifade edebildiği en dolaysız yoldur. Aynı zamanda çocuğun tüm gelişim olaylarına faydalı olan oyun etkinlikleri temel öğrenme araçlarından. Okul öncesi dönemdeki öğrencilerin, dikkat etme süreleri ve gelişim özellikleri göz önüne alındığında, bu öğrencilere kazandırılmak istenen davranışlar eğlenceli yollarla yapılmalıdır. Ayrıca yalnızca oyun etkinlikleri değil diğer etkinlikler de oyunlaştırılarak yapılmalıdır. Bu bağlamda, öğretmen sınıftaki çocukların tamamını iyi tanımalı, kişisel özelliklerini ve farklılıklarını bilerek çocukları oyuna yönlendirmelidir (Koçyiğit, Tuğluk, & Kök, 2007).

Okul öncesi eğitim döneminde bulunan bir çocuğun gelişim seviyesinden beklenen birtakım becerileri sergilemesinde, akranlarından daha ileri bir düzeyde olmasında oyunun ve oyuncakın destekleyici etkisi bulunmaktadır. Çocukların duygusal, fiziksel ve bilişsel gelişimleri üzerinde oyun oldukça önemlidir. Kural koyma ve uyma, liderlik, iletişim kurma, sorumluluk gibi gelişime ait birçok deneyimler içerisinde paylaşma davranışı da sosyal gelişim açısından ilk kez oyun ortamında edinilmektedir. Çocuğun çevresinde kendini açıkça ifade edemediği durumları, sembolik olarak aktardığı oyun ve oyuncak yoluyla canlandığı gözlemlenmiştir. Bu sayede çocuk yaşatları ile oyun oynarken çevresi ile uyum problemi yaşamama, saygılı olma ve paylaşma gibi temel toplum ilkelerini öğrenmiş olmaktadır. Özellikle oyunun en önemli unsuru olan oyuncak paylaşımı, çocuğun eğitiminde ve kişiliğinin oluşmasında önemli bir yere sahiptir. Çocuğun dünyasında önemli bir yere sahip oyuncak, çocuğun paylaşım tutumuyla duygu durumları ile ilgili meseleleri daha kolay ifade edebilmesi noktasında önemli bir rol oynamaktadır.

Dolayısıyla çocukların akranlarına, çevrelerine, etrafındaki insanlara bakma biçimi ve kişilikleri oyun ve oyun esnasında sergilediği paylaşım davranışı ile kendini gösterebilmektedir (Asımoğlu, 2012).

2.3. MATERYAL PAYLAŞIMI

Okul öncesi eğitimde sıcak ve katılımı destekleyici özellikleri bulunan Montessori sınıflarında kullanılan materyaller başlıca; bedensel gelişimi desteklemek amaçlı evlerde bulunan günlük yaşam materyalleri, beş duyuyu desteklemek amaçlı duyu materyalleri, dil gelişimini ve matematik becerilerinin gelişimini desteklemek amaçlı dil ve matematik materyalleridir.

Materyallerin düzeni, kolaydan zora, somuttan soyuta doğrudur. Materyaller belli bir konu üzerine yoğunlaşmaktadır. Her materyal gelecek olan bir sonraki konuya zemin oluşturmaktadır. Bu sayede birbirini takip eden aşamalar, çocuğun öğreniminin bir temel üzerine oturtularak sağlam ve sağlıklı bir şekilde gelişiminin ilerlemesini sağlamaktadır (Şimşek, 2017).

Montessori materyalleriyle çalışan çocuklar kendi öğrenim deneyimlerini yaşarken, diğer taraftan nesnelere ve duyarlarını kullanarak öğrenim deneyimlerine soyut düşünme becerisini de eklemektedirler. Her materyalden sayıca bir tane olması, çocukların birbirlerini beklemeleri, dolayısıyla sabırlı olmayı doğal bir yoldan öğretmektedir. Bulunulan ortamda rekabet olmadığı takdirde okul öncesi dönemde çocukların arkadaşça bir tutumla birbirlerine yaklaşmaları, materyaller için yapılan tartışmaların yerini paylaşma ve iş birliği alması, anlaşmazlıkların azaldığını, bireysel ve toplumsal anlamda sağlıklı bir gelişim seyrinin olduğunu göstermektedir (Durakoğlu A. , 2010).

2.4. BİLGİ PAYLAŞIMI

Montessori yaklaşımı uygulayan okullar, çocukların eğitim hayatında onlara yenilikçi bir anlayış getirme düşüncesi sonucunda kurulmuş okullardır. Bu yaklaşıma göre çocuklar imkanlar dahilinde olabildiğince özgür ve kendi seçimlerinin yapılmasına fırsat verilen bir eğitim felsefesinin içerisinde bulunmaktadır. Öğretmenlerinin verdiği görevler arasında istediği etkinlikten istediği etkinliğe geçme konusunda serbesttirler. Öğretmenler çocukları zihinsel faaliyetler ve

kullanılacak materyaller konusunda bilgilendirir, yol gösterir ve çocuk istediğinde, ona yardım etmesi sağlanmaktadır. Bu noktada davranışlar konusunda kendisine inisiyatif tanınan çocuğun başka bir deyişle mümkün olduğunda özgürlük tanınan çocuğun bu inisiyatifle paylaşım davranışında bulunması oldukça kıymetlidir. Zira erken yaştaki çocukların karar vermelerini desteklemek ve kendi seçimlerini yapmalarına olanak sağlamak, montessori programının temel amaçlarından biridir.

Okul öncesi dönem çocuklarının, temel gelişim özellikleri arasında; akranlarla rekabet içinde olmayı sevmeleri özelliği yer almaktadır. Bu dönemde çocuklar, dayanışma ve sorunları çözme noktasında başarılı olsalar da dayanışma ve rekabet arasındaki dengeyi sağlama konusunda tecrübesizlerdir. Montessori eğitimi bu noktayı, rekabet becerilerinin gelişiminde ve değerlendirmelerine, öğrenmeyi destekleyen bir motivasyon kaynağı olarak kullanmakta ve çocuğa olumlu anlamda farkındalık kazandırmaktadır. Bilgi paylaşımı da bu farkındalığı kazandıran çalışmalar arasında yer almaktadır. Bu bağlamda öğrenim alanında ve akranları arasında kazanılmış bilgi paylaşımı; bağımsızlığın, sosyo- duygusal ve bilişsel becerilerdeki gelişimin artması konusunda büyük öneme sahiptir (Santrock, 2017).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. YÖNTEM

Bu bölümde, araştırmanın modeli, çalışma gurubu, verilerin toplanması ve analizi hakkında bilgilere değinilmiştir.

3.1. Araştırmanın Modeli

Bu araştırma, Montessori eğitimi alan okul öncesi öğrencilerinin paylaşım davranışlarını anlamaya yönelik nitel bir durum çalışmasıdır. Nitel araştırma, “gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama tekniklerinin kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği araştırma” olarak tanımlanabilir (Yıldırım & Şimşek, 2008). Nitel araştırmada genellikle üç tür veri toplanır. Araştırmanın gerçekleştiği çevrenin kültürel, fiziksel, psiko-sosyal ve demografik niteliklerine ilişkin “çevre ile ilgili veriler”, araştırma sürecinde gerçekleşen olaylar ve bu olayların araştırma yapılan grubu nasıl etkilediğine ilişkin “süreç ile ilgili veriler”, araştırma yapılan gruptaki kişilerin süreç hakkında düşündüklerine ilişkin “algılar ile ilgili veriler” dir. Bu araştırmayla ise öğrencilerin, sınıf ortamlarındaki davranışları betimlenmeye çalışılmıştır (Karataş, 2015). Araştırma deseni, nitel çalışma modelinde durum çalışmasıdır. Durum çalışması, bir davranış, durum veya olayın incelendiği, sistematik olarak verilerin toplandığı ve durumun bulunduğu ortamda neler gerçekleştiğine bakılan bir yöntemdir (Subaşı & Okumuş, 2017).

3.2. Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu, İstanbul'un Bahçeşehir ilçesinde bulunan Montessori programı uygulayan özel bir anaokulunda öğrenim gören 4 kız, 7 erkek öğrenci olmak üzere 11 öğrenci oluşturmaktadır.

3.3. Verilerin Toplanması

Okul öncesi öğrencilerinin paylaşım davranışları “Yapılandırılmamış Gözlem” ve “Katılımcı Olmayan Gözlem Yöntemi” ile gözlem yapılmıştır. Yapılandırılmamış gözlem, gözlemciye kayıt etme ve veri toplamada özgürlük sağlayan gözlem yöntemidir. Bunlar, günlük tutma veya not alma şeklinde olabilir. Katılımcı olmayan gözlem yönteminde gözlemci, dışarıdan müdahale etmeden gözlem yapar (Büyüköztürk, Kılıç Çakmak, Akgün, Karadeniz, & Demirel, 2008). Bu çalışmada, öğrenciler 7 gün boyunca toplam 25 saat gözlemlenmiştir. Gözlem yapan araştırmacı, çalışmanın amacına yönelik öğrencilerin davranışlarını betimleyici ifadelerle notlar almıştır.

3.4. Verilerin Analizi

Bu çalışmada, verilerin analizinde nitel araştırma yöntemlerinden betimsel analizi kullanılmıştır. Betimsel analiz, verilerin özgün şekline bağlı olarak doğrudan alıntılar ile betimsel yaklaşımla sunulmasıdır. Betimsel analizde amaç, bulguların düzenleme yapılmış ve yorumlanmış şekilde okuyucuya sunmaktır. Bu amaçla veriler, sistematik bir şekilde betimlenir. Daha sonra bu betimlemeler açıklanarak yoruma ulaşılır (Paker, 2017). Bu doğrultuda çalışma içeriğine giren okul öncesi öğrencilerinin gözlemlenmesi sonucu elde edilen veriler, not tutularak kaydedilmiş ve katılımcılara kod adı verilerek kodlama yapılmıştır. Bu kodlamalara göre kategoriler belirlenmiş ve değerlendirme yapılmıştır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4. BULGULAR

Bu bölümde, çalışmanın amacına yönelik bulgular yer almaktadır. Okul öncesinde Montessori programı, çocuğun yapacağı işe dahil olma konusunda ona özgürce seçim hakkı vermektedir. Buna bağlı olarak Montessori programı uygulanan okul öncesi çocukların paylaşım davranışlarından yemek, oyuncak, materyal ve bilgi paylaşımının rolü doğrultusunda elde edilen verilerin betimsel analizi yapılarak bu bölümde sunulmuştur.

4.1. Montessori Eğitimi Alan Çocukların Paylaşım Davranışlarında Yemek Paylaşımının Rolü

Bu başlık altında Montessori eğitim programını uygulayan bir ana okulunda yemek paylaşımı ile ilgili davranışlar gözlemlenerek sıralanmış ve bu davranışların Montessori eğitim anlayışı ile ilgili bağlantıları oluşturulmaya çalışılmıştır.

Tablo 1: Yemek Paylaşımı Temasına İlişkin Kategori-Kod Listesi

<i>Kod</i>	<i>Kategori</i>
Yemek Paylaşımı	Yardımlaşma
	Akran Zorbalığı
	Tehdit

“Yemek Paylaşımı” temasına ilişkin paylaşım davranışlarından yardımlaşma faktörü; öğrencinin, arkadaşının yapamadığı bir işe enerji ve yeteneğini ortaya koyarak yardımcı olması ve işi başarılı bir şekilde sonuçlandırmasıdır. Yardımlaşma faktörünün, paylaşım davranışını desteklediği belirlenmiştir. “Yardımlaşma” kategorisine ilişkin gözlem notları şu şekildedir:

Yemek almak için sıraya giren öğrencilerden Ayşe tabağına çorbayı dolduramayınca arkasında yer alan Elif, arkadaşına “Ben çorbayı doldurabilirim” diyerek Ayşe’nin tabağına çorba doldurmasına yardım etti.

Yemek saatinde Mehmet, kaşığına yere düşürdü. Kaşıkların önünde bulun Eymen, Mehmet’e kaşık verdi.

Aynı temaya ilişkin “Akran Zorbalığı” faktörü; öğrencinin arkadaşına ait olan bir eşyayı izinsiz alma davranışı; bir çocuğun aynı yaş grubundaki çocuğa kasıtlı olarak uyguladığı psikolojik veya fiziksel şiddeti kapsamaktadır. Bu davranış, paylaşım davranışına ters düşmektedir. “Akran Zorbalığı” kategorisine ilişkin gözlemcinin notları şu şekildedir:

Yemek saatinde yemeklerinden sonra tatlılarını yiyen öğrenciler arasından Enes tatlısını yedikten sonra yanında oturan diğer öğrenci Meyra’nın tatlısını izin almadan almaya çalıştı.

Yine aynı temada “Tehdit” faktörü; öğrencinin, arkadaşının gözünü korkutmak amacıyla öğretmene söylemekle tehdit etmesi davranışını içermektedir. Bu davranış, paylaşım davranışına ters düşmektedir. “Tehdit” kategorisine ilişkin gözlemcinin notları şu şekildedir:

Meyve saatinde Enes kendi meyve tabağını bitirdikten sonra Merve’nin mandalinasından almaya çalıştı. Bu durumdan rahatsız olan Merve “Mandalinamdan yersen seni öğretmene söylerim” dedi ve Enes de bu davranışını yapmaktan vazgeçti.

Montessori, çocuklara yemeklerini istediği miktarda bireysel olarak alabilme ve sofralarını kurabilme özgürlüğü tanımaktadır. Yemeklerini alma ve sofrayı kurma eylemlerini kendileri yapan öğrenciler için Montessori, paylaşım davranışında bulunmalarına olanak sağlamaktadır. Bu ortamda bulunan öğrencilerin paylaşım davranışları incelendiğinde, yardımlaşma faktörüyle birlikte paylaşım davranışlarının gerçekleştiği gözlemlenmiştir. Paylaşım davranışında bulunmayan öğrencilerde tehdit ve akran zorbalığı davranışı tespit edilmiştir.

4.2. Montessori Eğitimi Alan Çocukların Paylaşım Davranışlarında Oyuncak Paylaşımının Rolü

Bu başlık altında Montessori eğitim programını uygulayan bir okul öncesinde oyuncak paylaşımı ile ilgili davranışlar gözlemlenerek sıralanmış ve bu davranışların Montessori eğitim anlayışı ile ilgili bağlantıları oluşturulmaya çalışılmıştır.

Tablo 2: Oyuncak Paylaşımı Temasına İlişkin Kategori-Kod Listesi

<i>Kod</i>	<i>Kategori</i>
Oyuncak Paylaşımı	Olumsuz Disiplin
	Dinleme
	Fiziksel Yakınlık

Öğrencilerin “Oyuncak Paylaşımı” temasına ilişkin gözlem sonucu “Olumsuz Disiplin”, “Dinleme”, “Fiziksel Yakınlık” olmak üzere üç alt kategori oluşturulmuştur. Bunlardan “Olumsuz Disiplin”; öğrencinin paylaşım yapmama bahanesi olarak kural hatırlatması davranışını kapsamaktadır. Bu davranış, paylaşım davranışına ters düşmektedir. Olumsuz Disiplin kategorisine ilişkin gözlem notları şu şekildedir:

Çocuklar oyun saatinde legoları kullanarak öğretmenlerinin isteği üzerine ev yapmaya başladılar. Ayşe ve Elif birlikte ev yapmaya çalışırken yanlarına Emir geldi ve kırmızı renkli legolardan istedi. Bunun üzerine Elif : “Öğretmenimiz herkes evini kendisi yapsın dedi” diyerek Emir’e legolardan vermemiştir.

“Oyuncak Paylaşımı” temasına ilişkin oluşturulan “Dinleme” faktörü; öğrencinin arkadaşının sorununu doğrudan dinlemesiyle birlikte sorunun çözülmesi ve paylaşım davranışı ile sonuçlanmasıdır. Bu davranışın paylaşım davranışını desteklediği belirlenmiştir. Dinleme kategorisine ilişkin gözlem notları şu şekildedir:

Oyun saatinde arkadaşları oyun oynarken köşede tek başına oturan Ali, Emir’in yanına giderek neden onlarla birlikte oynamadığını sorunca Emir; itfaiye aracı ile oynamak istediğini ancak sıranın bir türlü ona gelmediğini anlattı. Ali de

“Gel ben de polis arabası var onunla oynayalım, sonra da itfaiye arabası ile oynarız” diyerek oyuncağını Emir ile paylaştı.

Oyun saatinde Elif ve Merve'nin aralarında problem çıkınca Elif ağlamaya başladı. Bu esnada yanına arkadaşı Ayşe gelerek Elif'i dinledi. Daha sonra kendi kurduğu oyuna Elif'i davet etti ve beraber oyuncaklarla oynadılar.

Aynı temaya ilişkin “Fiziksel Yakınlık” faktörü; öğrencinin arkadaşıyla eşyasını paylaştıktan sonra duyduğu sevinci ve mutluluğu fiziksel yakınlık ile göstermesidir. Bu davranışın paylaşım davranışını desteklediği belirlenmiştir. Fiziksel Yakınlık kategorisine ilişkin gözlem notları şu şekildedir:

Okula oyuncak bebeği ile gelen Meyra; Merve'nin isteği üzerine ona bebeğini verdi ve sonrasında Merve, Meyra'ya sarıldı.

Montessori programlarında bir öğrenci istediği bölümden, istediği oyuncağı seçerek, istediği biçimde etkinlikte bulunma özgürlüğüne sahiptir. Bu biçimler arasında kendisine katılmak isteyen arkadaşının talebini kabul etme ve reddetme inisiyatifine sahip olmaktadır. Hangi oyuncakla ve kiminle oynayacaklarını seçmekte özgür olan çocuklar paylaşım zorlanmadan, akranlarının kişisel alanlarına müdahale etmeyen, saygılı ve beklenen davranışları kendiliğinden sergileyen bireyler olarak ortaya çıkmaktadırlar. Montessori sınıflarının sunduğu bu imkanlar sayesinde çocuklar, oyuncak gibi kendileri için oldukça önemli bir eşyanın, paylaşım davranışının bir etkeni haline gelmesini sağlamış olmaktadır. Bu özelliklere sahip Montessori öğrencilerinin paylaşım davranışları incelendiğinde, dinleme ve fiziksel yakınlık faktörleriyle birlikte paylaşım davranışlarının gerçekleştiği gözlemlenmiştir. Paylaşım davranışında bulunmayan öğrencide olumsuz disiplin davranışı tespit edilmiştir.

4.3. Montessori Eğitimi Alan Çocukların Paylaşım Davranışlarında Materyal Paylaşımının Rolü

Bu başlık altında Montessori eğitim programını uygulayan bir okul öncesinde materyal paylaşımı ile ilgili davranışlar gözlemlenerek sıralanmış ve bu davranışların Montessori eğitim anlayışı ile ilgili bağlantıları oluşturulmaya çalışılmıştır.

Tablo 3: Materyal Paylaşımı Temasına İlişkin Kategori-Kod Listesi

<i>Kod</i>	<i>Kategori</i>
Materyal Paylaşımı	Teşvik
	Müdahale
	Olumlu Yüz İfadesi

Öğrencilerin “Materyal Paylaşımı” temasına ilişkin davranışları incelendiğinde ise “ teşvik, müdahale ve olumlu yüz ifadesi” olmak üzere yine üç alt kategori oluşturulmuştur. Paylaşım davranışının gerçekleşmesinde kategoriler arasında yer alan teşvik faktörü; öğrencinin, arkadaşını etkinliğe/oyuna dahil olmasını sağlayan davranışları kapsamaktadır. Bu davranış, paylaşım davranışını desteklemektedir. Teşvik kategorisine ilişkin gözlem notları şu şekildedir:

Ali, balık tutma materyali ile oynadığı esnada oyuna dahil olmaya çekinen Ayşe’ye: “ *Ayşe, sen de oynamak ister misin ?* ” diyerek Ayşe’yi oyuna davet etmiş ve beraber oynamışlardır.

Materyal Paylaşımı temasına ilişkin paylaşım davranışında müdahale rolü; öğrencinin arkadaşının özgün bir şekilde yapması gereken etkinliğe zorla katılma davranışını kapsamaktadır. Bu davranış, paylaşım davranışına ters düşmektedir. Müdahale kategorisine ilişkin gözlem notları şu şekildedir:

Boyama etkinliğinde Meyra, güneşi boyamak için Merve’den sarı boyama kalemını istedi. Merve de “*Kalemimi veremem ama ben boyayabilirim*” diyerek Meyra’nın kitabındaki güneş resmini boyadı.

Yine aynı temaya ilişkin olumlu yüz ifadesi faktörü; öğrencinin, arkadaşının paylaşım isteğini yüz ifadesi ile onaylaması davranışını kapsamaktadır. Olumlu yüz ifadesi kategorisinin paylaşım davranışına olumlu etkisi belirlenmiştir. Olumlu yüz ifadesi kategorisine ilişkin gözlem notları şu şekildedir:

Eymen şekil materyali ile oynarken yanına Ayşe geldi ve “ *Beraber oynayabilir miyiz?* ” dedi. Eymen de mimikleriyle onaylayarak Ayşe’nin materyal paylaşım isteğini kabul etti.

Montessori sınıflarında materyalini seçme ve materyali tamamlama süresinde özgür olan çocuklar, bireysel ya da grup halinde çalışabilmektedir. Materyal ile etkinliğini tamamlayan her öğrencinin de yararlanabilmesi için devreder. Ancak materyali tamamlama süreleri farklı olduğunda veya grup çalışmalarında, paylaşım davranışı bulunmaları gereken ortamlar oluşmaktadır. Bu ortama göre, Montessori öğrencilerinin paylaşım davranışları incelendiğinde, teşvik ve olumlu yüz ifadesi faktörleriyle birlikte paylaşım davranışlarının gerçekleştiği gözlemlenmiştir. Paylaşım davranışında bulunmayan öğrencide müdahale davranışı tespit edilmiştir.

4.4. Montessori Eğitimi Alan Çocukların Paylaşım Davranışlarında Bilgi Paylaşımının Rolü

Bu başlık altında Montessori eğitim programını uygulayan bir okul öncesinde bilgi paylaşımı ile ilgili davranışlar gözlemlenerek sıralanmış ve bu davranışların Montessori eğitim anlayışı ile ilgili bağlantıları oluşturulmaya çalışılmıştır.

Tablo 4: Bilgi Paylaşımı Temasına İlişkin Kategori-Kod Listesi

<i>Kod</i>	<i>Kategori</i>
Bilgi Paylaşımı	Cesaretlenme İpucu

Öğrencilerin “Bilgi Paylaşımı” temasına ilişkin davranışları gözlemlendiğinde “Cesaretlenme” ve “İpucu” olmak üzere iki alt kategori oluşturulmuştur. Paylaşım davranışının gerçekleşmesinde kategoriler arasında yer alan cesaretlenme faktörü; öğrencinin arkadaşının bilgi paylaşımı sonrası cesaretlenerek kendisinin de paylaşım yapmasını sağlayan davranışı kapsamaktadır. Bu davranış, paylaşım davranışını desteklemektedir. Cesaretlenme kategorisine ilişkin gözlem notları şu şekildedir:

Öğretmen, meslekler hakkında soru sorduğunda Mehmet, parmak kaldırmamış ve çekingen davranışlar sergilemiştir. Ancak Kayra ve Emir soruyu cevapladıktan sonra o da soruyu cevaplamak için parmağını kaldırmıştır.

Aynı temaya ilişkin paylaşım davranışının gerçekleşmesinde rolü olan, kategoriler arasında yer alan ipucu faktörü; öğrencinin arkadaşlarının ipucu vermesi sonucu bilgi paylaşımında bulunması davranışını kapsamaktadır. Bu davranış, paylaşım davranışını desteklemektedir. İpucu kategorisine ilişkin gözlem notları şu şekildedir:

Bazı kelimelerin İngilizce telaffuzlarını sırayla öğrencilere soran öğretmen, Mehmet'e sorduğunda Mehmet düşünmeye başladı. Mehmet'in yanında oturan arkadaşları Kayra ve Eymen, Mehmet'e cevap hakkında ipucu vererek Mehmet'in soruyu cevaplamasını sağladılar.

Meslekler hakkında sunum yapan Ali, arkadaşı Hasan'a anlattığı meslek hakkında soru sordu. Cevabı direkt veremeyen Hasan'a, Ali ipucu vererek doğru cevap vermesini sağladı.

Çocuklara gerçek tecrübeler ve özenle tasarlanmış bir çevre sunulduğunda üst düzey bir eğitim ve öğretimin gerçekleşeceğini öne süren Montessori yaklaşımı uygulayan sınıflar, çocuklara bireysel seçim özgürlüğü fırsatı ve kendi kendini geliştirebileceği bir faaliyet ortamı sunmaktadırlar. Farklı yaş gruplarını bir arada bulunduran bu sınıflarda çocuklar, hem akranlarıyla hem de diğer öğrencilerle bilgilerini pekiştirme imkânına sahip olmanın yanında, bilginin harmanlanmasıyla, yardım etme ve paylaşma gibi sosyal farkındalık olarak nitelendirilen davranışları da kazanmaktadırlar. Bu imkânı sahip Montessori öğrencilerinin paylaşım davranışları incelendiğinde, cesaretlenme ve ipucu faktörleriyle birlikte paylaşım davranışlarının gerçekleştiği gözlemlenmiştir.

SONUÇ VE TARTIŞMA

Okul öncesi dönemde çocuklar; aktif olarak öğrenen, yaşlılarıyla çevresini keşfeden, buldukları ortamla ortaklaşa bir biçimde bilgi kazanımında olan bireyler olarak görülmektedirler.

Günümüzde okul öncesi eğitim çocuklar için bir kural haline gelmiştir. Bu dönemde verilen eğitim konusunda birçok farklı yaklaşımın olmasının yanında başlangıç noktası olarak çocuğu merkeze alan kurumlar yer almaktadır. Bu çalışmada da; çocukların fiziksel, duygusal ve bilişsel gelişimlerini bir bütün olarak ele alan, kilit noktası olarak sağlıklı bir gelişim ve büyütme öğrenim stilleri üzerine yapılandırılmış Montessori programı uygulayan okullar ve bu okullarda öğrenim gören çocukların paylaşım davranışları gözlemlenmiştir. Paylaşım davranışlarının Montessori eğitim alan çocuklar çerçevesinde incelenmesinin sebebi; çocukların, öğretmenin komutlarıyla değil yardımıyla gelişimini sürdüren bireyler olarak görülmeleridir. Her çocuk kendine özgü bir gelişim seyri izlerken, akranlarıyla ve insanlarla kurdukları tecrübe sayesinde, öğrenimlerini gerçekleştirmede ve davranışı kazanmalarında montessori bu inisiyatifi çocuklara sağlamaktadır.

Son yıllarda dünyada Montessori okullarının sayısı artış göstermektedir. Okul öncesi dönem gelişimi ile ilgilenen araştırmacılardan bazıları, Montessori uygulamasının çocukların hayal gücüne dayalı etkinliklerle sınırlı olduğunu, yaratıcı ve çeşitli öğrenme stillerine olanak sunmayacak biçimde hazır materyallere dayandığını ileri sürmektedir. Buna karşın birçok pedagoğ ve eğitimci, çocukların bu dönemlerde drama ve oyun gibi sosyo-duygusal gelişimine duyarlı etkinliklerin öğrenme konusunda daha etkili olduğunu vurgulamışlardır. Yukarıda paylaşım davranışlarının incelemesinde belirtilen sebepler de Montessori yaklaşımının çocukların aktif öğrenciler olmaları konusunda onları desteklediği bir yaklaşım olduğu kanıtlanmaktadır.

Paylaşım davranışlarının bir zorunluluk olarak görüldüğü birçok okul öncesi kurumdan ayrılan Montessori programlarında durum daha farklıdır. Montessori programı, çocuklara yapacağı iş konusunda daha fazla özgürlük tanımaktadır. Davranışlarında daha fazla özgürlüğe sahip olan Montessori öğrencilerin paylaşma davranışlarının gerçekleştirilmesi için de imkânı daha fazla olmaktadır. Yemeklerini bireysel olarak kendileri alan çocukların, yardımlaşma faktörüyle birlikte yemek paylaşımı davranışlarını gerçekleştirdiği, tehdit ve akran zorbalığı faktörleriyle de yemek paylaşım davranışlarını gerçekleştirmedikleri gözlemlenmiştir. Kiminle ve hangi oyuncak ile oynayacağı özgürlüğüne sahip olan Montessori çocuklarının, dinleme ve fiziksel yakınlık faktörleriyle oyuncak paylaşımı davranışını gerçekleştirdiği, olumsuz disiplin faktörüyle oyuncak paylaşımı yapmadığı tespit edilmiştir. Materyali seçme ve bitirme süresi konusunda özgür olan Montessori öğrencilerinin, teşvik ve olumlu yüz ifadesiyle materyal paylaşımı yaptıkları, müdahale faktörüyle materyal paylaşımı yapılmadığı gözlemlenmiştir. Farklı yaş gruplarının aynı sınıfta eğitim görmesi, bilgi aktarımının sağlandığı Montessori öğrencilerinin, cesaretlenme ve ipucu faktörleriyle birlikte bilgi paylaşımını gerçekleştirdikleri gözlemlenmiştir.

Sonuç olarak gelişim ve öğrenmenin, birçok sosyal bağlam içerisinden etkilenen ve tüm gelişim unsurlarıyla ilişkili olduğu görülmektedir. Okul öncesi dönemde çocuklara kazandırılmış olan beceriler, edinilen bilgilerin üzerine yapılandırılarak sıralı bir düzen izlemektedir. Bu noktada çocukların kendilerini güvende hissettiği, onlara tepki veren öğretmenler ve akranlarıyla kurduğu sosyo duygusal gelişim kurma konusunda Montessori programları büyük olarak sağlamaktadır. Bu bağlamda, okul öncesi öğrencilerinin davranışları içerisinde yer alan paylaşım davranışlarının kazanımı, öğrencilerin yaşadığı döneme ve gelecekte bireysel olarak uygun niteliklere ulaştıran, gelişimsel olarak uygun olmayan yaklaşımlara karşıt duran bu yöntemle aktif katılımlı, sağlıklı gelişim seyri süren bireyler olarak yaşamlarını sürdüreceklerini öngörülmektedir.

Alanyazındaki benzer çalışmaların sonuçlarına bakıldığında, bu çalışmanın sonucu ile örtüştüğü görülmektedir. Mutlu, Ergişi, Bütün Ayhan ve Aral (2012), Montessori eğitimi veren kurumlarda öğrencilerin özgür olmaları sağlanmalı,

çocuklar öğrenme, iletişim kurma ve araştırma yapma konusunda cesaretlendirilmelidir. Ulaşılan bu sonucun, öğrencilerin Montessori yaklaşımının temel amacı kapsamında çocukların kendilerini keşfetmesi ve kendi kendilerine öğrenmelerini sağlama noktasında verilen bilgilerle örtüştüğü görülmüştür. Gural (2015) çalışmasında Montessori programında rehberlerin öğrencinin kullanacağı materyali kendisinin seçmesinin gerektiği sonucuna ulaşmıştır. Yine Oğuz ve Köksal Akyol (2006) araştırmalarında, Montessori eğitiminin öncelikli amacının, öğrencinin özgürleştirilerek kendisini keşfettirmek olduğu, bu sebeple ebeveynler ve öğretmenlerin, öğrencinin bu noktada kendisini geliştirmesi için gerekli ortamı oluşturması gerektiği, çocuğun kendi kendine araştırma yapıp öğrenmesini sağlaması gerektiği sonucuna ulaşmışlardır. Bu açıdan bakıldığında bu araştırmada ulaşılan, öğrencinin materyal konusundaki bireysel tercihi paylaşım davranışının oluşmasına zemin hazırladığı sonucu ile örtüşmektedir. Yokuş ve Yavuz Konokman (2019)'ın yaptığı araştırmada akranlarıyla etkileşim hâlinde olan öğrencilerin toplum kurallarını ve görevlerini daha çok öğrendiği ve sosyal gelişimi bakımından önem arz ettiği ortaya çıkmıştır. Paylaşım davranışının yemek, oyuncak, bilgi ve materyal paylaşımı üzerinden incelenmesi, bu sonuç doğrultusundadır. Toplumsal fayda açısından büyük öneme sahip olan paylaşım davranışı bireylerin çocukluk eğitimlerinde temellerinin atılması sebebiyle bu davranışlar üzerinden inceleme, öğrenmelerini sağlama noktasında verilen bilgilerle örtüştüğü görülmüştür.

KAYNAKÇA

- Aral, N., Kandır, A., & Can Yaşar, M. (2011). *Okul Öncesi Eğitim ve Okul Öncesi Eğitim Programı*. İstanbul: Ya-Pa Yayınları.
- Asımoğlu, S. (2012, Haziran). Yaratıcı Drama ve Orff Yaklaşımı Çerçevesinde Okul Öncesi Eğitimde Oyun Kavramı. *Türk Müziği Anabilim Dalı*. İstanbul: İstanbul Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Aydın, İ. (2015). *Alternatif okullar*. Ankara: Pegem.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş., & Demirel, F. (2008). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Derman, M. T. (2013). Okulöncesi çocuklarında gözlenen davranış problemleri ile ailelerinin anne-baba tutumları arasındaki ilişki. *Amasya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2(1), 115-144.
- Doğru, S. (2009). Özel Eğitimde Kullanılan Alternatif Programlar Montessori Yaklaşımı. *Tübbav Bilim Dergisi*, 2(1).
- Doğru, S. S. (2009). *Özel eğitimde kullanılan alternatif programlar (Montessori yaklaşımı)*. TÜBAV Bilim Dergisi 2(1).
- Durakoğlu, A. (2010). Maria Montessori'ye Göre Çocuğun Doğası ve Eğitimi. *Doktora Tezi*. Ankara: Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Durakoğlu, A. (2011). Maria Montessori'ye Göre Okul Öncesi Çocukluk Döneminin Özellikleri. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*.
- Durualp, E., & Aral, N. (2010). Altı yaşındaki çocukların sosyal becerilerine oyun temelli sosyal beceri eğitiminin etkisinin incelenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 39:160-172.
- Gelişli, Y., & Yazıcı, E. (2012). Türkiye'de uygulanan okul öncesi eğitim programlarının tarihsel süreç içerisinde değerlendirilmesi. *Gazi Üniversitesi Endüstriyel Sanatlar Eğitim Fakültesi Dergisi*. *Gazi Üniversitesi Endüstriyel Sanatlar Eğitim Fakültesi Dergisi*, 29:85-92.
- Güneysu, S. (2005). *Erken çocukluk eğitimi hizmetlerinde kalite: Üniversitelerin Rolü Toplantısı Raporu*. İstanbul: MEB, AÇEV, UNICEF.
- Güral, M. (2015). Montessori Eğitim Yaklaşımında Çocuğun Özgürlüğü. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 447-457.
- Güral, M. (2015). Montessori Eğitim Yaklaşımında Çocuğun Özgürlüğü. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 447-457.
- Karataş, Z. (2015). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri. *Manevi Temelli Sosyal Hizmet Araştırmaları Dergisi*, 62-79.

- Kılıç, Ş. (2019, Haziran). Okul öncesi eğitimde temel sorunlar ve çözüm önerileri. *Çocuk gelişimi anabilim dalı yüksek lisans tezi*. Kırklareli Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Koçyiğit, S., Tuğluk, M. N., & Kök, M. (2007). Çocuğun Gelişim Sürecinde Eğitsel Bir Etkinlik Olan Oyun. *KKEFD*, 16.
- Korkmaz, E. (2015). *Montessori Metodu*. İstanbul: Siyam Kitap.
- MEB. (2013). *Okul Öncesi Eğitim Programı*. Ankara: Meb Basımevi.
- Mutlu, B., Ergişi, A., Bütün Ayhan, A., & Aral, N. (2012). Okul Öncesi Dönemde Montessori Eğitimi. *Ankara Sağlık Bilimleri Dergisi*.
- Oğuz, B., & Akyol, D. (2013). Çocuk Eğitiminde Montessori Yaklaşımı. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 13(1).
- Oğuz, V., & Köksal Akyol, A. (2006). Çocuk Eğitiminde Montessori Yaklaşımı. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 243-256.
- Paker, T. (2017). Durum Çalışması. F. N. Seggie, & Y. Bayyurt içinde, *Nitel araştırma yöntem, teknik, analiz ve yaklaşımları* (s. 119). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Poyraz, H. v. (2003). *Okulöncesi Eğitiminin İlke ve Yöntemleri*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Sakarya, Ş. (2019). Okul Öncesi Montessori Eğitim Ortamlarının Mekansal Değerlendirilmesi. *Mimarlık Anabilim Dalı*. Bursa: Bursa Uludağ Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Santrock, J. W. (2017). *Yaşam Boyu Gelişim*. Nobel Yayınevi.
- Subaşı, M., & Okumuş, K. (2017). Bir Araştırma Yöntemi Olarak Durum Çalışması. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 21(2).
- Şimşek, Y. (2017). Montessori yaklaşımı ile verilen beslenme eğitiminin 4-5 yaş çocukların besin grupları bilgisi, beslenme alışkanlıkları ve sofraya düzeni bilgisi üzerine etkisinin incelenmesi. *Yüksek Lisans Tezi*. Konya: Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Temel, Z. (1994). Montessori'nin Görüşleri ve Eğitim Yaklaşımı. *Okul Öncesi Eğitim Dergisi*.
- Toran, M., & Temel, Z. F. (2014). Montessori yaklaşımının çocukların kavram üzerindeki etkisinin incelenmesi. *İlköğretim Online*, 13.
- Tuğluk, M., Gündoğdu, K., & Kaya, H. (2010). Okul Öncesi Eğitimde Montessori Yaklaşımı. *Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi*.
- Uçar, S. (2019). Montessori eğitimi alan ve almayan okul öncesi dönemdeki çocukların oyun davranışlarının incelenmesi. Ankara: Ankara Üniversitesi.
- Ünlü, H. (2011). Okul Öncesi Dönem Çocuklar İçin Yeme Davranışı Değerlendirme Ölçeğinin Türk Çocuklarına Uyarlanması. İstanbul.

- Yavuzer, H. (2007). *Çocuk Psikolojisi*. İstanbul: Remzi Kitapevi.
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2008). Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yokuş, G., & Yavuz Konokman, G. (2019). Okul Öncesi Dönemde Çocukların Oyun Davranışları Düzeylerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 1141-1148.
- Zembat, R. (2005). *Okul Öncesi Eğitimde Güncel Konular*. İstanbul: Morpa Yayıncılık.

